

(המשך מעמוד 17)

איין לך? היית שם?"

"לא פעם סיפרת! הכל אני יודעת!"
מתחירה רוזה.

מעשן

ויורק דם

"היינו שכנים", ממשיך הסנדלר, "אחות של חווה לאנגר ואחותי הלכו לאותה כיתה באותו בית-ספר. היא

עברה לגור איתו ועם הורי אשתו הראי שונה. בבית שברחוב התבור 46.
"נדבקה הסמרטוטה הקטנה לשיי גן, עשו חיים ויצא עשן", ממך שיכה רוזה את סיפורו של בורוקובסקי. היא היתה בורחת אליו. לא רוצה לחזור הביתה. אותו זמן כבר היה לו חדר שלו, והוא לא עבד אצל אביו. הוא היה בן 21, עבד בתור קונדוקטור ברכבת לוורשה.
"ואז היא נכנסה להריון. בהתחלה לא ידעו שניהם מה לעשות. בסוף האבא שלה גילה את זה, ופתאום היתה לה הפי לה. הסמרטוטה הלכה למיטרה וסיפ רה, שהאבא הרג לה את הילד בבטן. אמר רה שהוא בעט לה, והוציא לה אותו מת. ומה שהיה הכי נורא: במיטרה היא אמרה לשוטרים הפולנים שהאבא אמר:

הסמרטוטה הלכה למיטרה ואמרה

שאביה הרג לה את הילד בבטן!"

אצלי בבית לא יגדל פולסקאיייה שווינייה. "לפולנים לא היה איכפת כלל-כך מה שהאבא עשה לילד. אבל להגיד, חזיר פור לגי" — זה היה סוף העולם. הם אסרו להם את כל המיטרה. זה עלה לאבא שלה הרבה דם וכסף עד שהם יצאו. יום אחד האמא של אברם באה אליו ואמרה לו שחווה יצאה לשמד. היא הלי- כה למינור והתנצרה. אברם רץ תיכף לי מינור, הוציא אותה משם, והם התחתנו בתור נוצרים.
"כשחזרו ללוקוב, אבא שלה שיכנע את שניהם להתגרר. הרב איציה מאיר פרנס המפורסם, היה המוהל של אברם. בן 22 עשו לו ברית. והם התחתנו עוד פעם, בבית-כנסת."

היתה באה לאחותי הביתה הרבה, לעשות שיעורים. ככה היכרנו.
"ככה הכירו, וככה נדבקה אליו כמו פישפש". שוב היתה זו רוזה. בורוקובסקי משתק, ולפתע משתק, מכסה את פניו בידו המצולקת, שאצבע אחת חסרה מ" מנה, ונמלט מן החדר. האימום שהיה בין רגליו מתהפך ונחבט בשידה עמוסת הר עיתונים.
"שילך לו, שיבכה לו. לי נמאס לשר תקו!" פורצת רוזה וקולה עולה. "נמאס

דירה בירושה,

לחתן הגוי

לפני 42 שנים עלו הוריה של חווה לאנגר לישראל. לאחר שגרו תקופה קצרה בשכונת שבזי שבדרום תל-אביב, עברו לבית שברחוב התבור. שנה מאוחר יותר עלו גם אברהם וחווה, נכנסו לגור באותו בית.
"הוריה היו תופרים פה שמיכות, והכי ניסו את אברם לעסק, מספרת רוזה, "הוא עבד כמו חמור. חסך כסף ופתח בית- חרושת לנעליים ברחוב הרצל. אבל אשתו לא עבדה. לה היו עסקים אחרים בראש. כל פעם היתה בורחת ממנו עם מישהו אחר."

גבי בורוקובסקי

רוזה אשתו השנייה של קרבן הממזרים ליד ביתה שברחוב התבור, 50 שנה יהודי התחתן פעמיים בתור יהודי והתגרש בתור יהודי, ופתאום גוי! אמרה אשתו.

לי לראות אותו בוכה יום ולילה. נמאס לי לראות אותו מעשן ויורק דם, הרופא אמר לו לא לנגוע בסיגריות, בגלל האסטמה שלו. כבר שנים שהוא לא מעשן. לפני חודש, התחיל עוד פעם.

"אני מכירה את כל הסיפור מהתחלה עד היום. שמעתי אותו ממנו לא פעם. אם הוא רוצה לבכות, לבריאות. אני ארי בר!"

רוזה בורוקובסקי הגיעה ארצה לפני 25 שנים. אף היא מפולין, מהעיר למברג שבגאליציה.

כל קרובה נטבחו בידי הנאצים. בדי דותה הביאה אותה לשדכן. זה אמר לה: "יש לי בשבילך יהודי יקר. בן-אדם מצור יין, שאשתו עובדה אותו עם שני ילדים, אם את מחפשת בית חם ומיטרה, זה המקום בשבילך."

בן 22 לברית ולחופה

אברהם בורוקובסקי התגרש כדי, בי ועדיקהילה, מאשתו הראשונה. באותו ועדיקהילה עצמו, נישאה רוזה לאברהם,

יצא כל העשן דרך החלון. אם היה תור פש אותי עוד פעם, היה הורג אותי. בכלל הוא יותר גרוע מרבי. הולך כל שבת לבית-הכנסת הגדול, מתפלל. אשתו

הידיד הגר

גרשון בורוקובסקי וזאב, בכובע חבת השמירה בה הוא מור עסק, מתחייב לבוא למיטרה העתידי, בו תוכרע יהדותו של אברהם בורוקובסקי וזאב. קבל עם ושופט: "אם בורוקובסקי גוי, גם אני גוי!"

מי אוכל טריפה

פגשנו שוב בחדר-בית-מלאכתו של בורוקובסקי. הפעם היה גרשון ב- תוך החדר.
כפיו של בורוקובסקי היתה בשורה מש- מחת: "יש יהודי, שהיה שכן שלי הר- בה שנים. הוא בא אלי ואמר שמוכן לי תת עדות במיטרה שיהיה, אם אני יהודי או לא."
שם השכן משה גורמן. הוא בא מעצמו, לאחר ששמע כי איש בשם אריה שטיינ- ברג הכריז כי היה שנים רבות שכנו של בורוקובסקי, וכי על שטיינברג זה ביסט הרב גורן את דעתו, לפיה הסנדלר הוא אוכל טריפה ונבלה ושאר מעשים טובים. "השטיינברג הזה בחיים שלו לא היה שכן שלי", מדגיש בורוקובסקי. "הוא בכלל לא מכיר אותי. אני לא יודע כמה

בא הפולני הנסוג של אנדרס הגיע לישר- אל. כאן, ערק ובא לקיבוץ נען.
"רציתי להיות יהודי", כך בפשטות. ב-7 ביוני 1943, בבית-חולים הדסה בתל- אביב, מלו את הפולני בן ה-30. בברית נוכחו הרבנים שפירא ופאמיאנקא. "ואחר כך הלכתי לבריאה", יהודי או לא יהודי?
שלוש וחצי שנים סבב גרשון הגר ב- רחבי אירופה עם הגדודים העבריים של יחידות הצבא הבריטי.
"כשחזרתי ארצה, עליתי לגליל העל- יון, ונלחמתי עם הערבים עד אחרי הר- הפוגה. ועכשיו — הם רוצים לעשות מ- איתנו גויים בחזרה. יאללה אני הבא ב- תור! אם בורוקובסקי גוי, אז גם אני גוי! ואני רוצה לראות את הגבר שיעשה ממני גוי!"

„שבת, גוי מלוכלך!"

גרשון הכיר את בורוקובסקי לפני שבע שנים. הוא הגיע לתל-אביב, חסר פרוטה, בלי מקום מגורים. חבר משותף,

„לא רק בורוקובסקי התגיי, גם אם

הממזרים התגייירה כשיצאה מינור."

שילמו לו ולמה הוא עשה לי את זה. "ואני לורוקא כן יודע", מתערב גרשון, "כל כך מהר שכחת את המיטרה האחרון שהיה עם חווה בפתח-תקווה, לפני שלוש שנים? אתה לא זוכר שהיא באה לפני המיטרה ורצתה לדחוף לי 300 לירות ביד, אם אני אגיד לדיינים שאתה גוי?"

שנפטר בניתיים, הפגיש את השניים. גרשון עבר לגור אצל הסנדלר.
"הוא לקח ממני שכר-דירה בדיחה. כמ- עט בלי כסף. כשלא היה לי, לא לקח. לפעמים היה נותן אפילו. היה לי קצת קשה אצלו. אני יהודי, אבל מה? בלי יותר מדי עניינים דתיים. והוא — פחד אלוהים."

גוי גוי

רוזה בורוקובסקי מגלה טפח ב- נושא: "אני יודעת בדיוק מה קרה. בהתחלה הסמרטוטה הלכה ליעקלה קר- (המשך בעמוד 28)

"פעם בשבת לקחתי סיגרייה בפה. שכ- חתי. קורה. הבן-אדם כמעט הוציא לי את העיניים, שבת! גוי מלוכלך! הוא צעק עלי. עוד מעט הלכנו מכות."
"אחר כך, אם הייתי מוכרת לעשן סי- גרייה בכבת — ואני מעשן שלוש אסקוט ביום — הייתי הולך לבית-שימוש. אחרי שהייתי גומר, הייתי עושה עם הידיים ש-